

Ἀπὸ τὴν μίνησιν τῶν Ἰδεῶν

Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ὑπὸ τοῦ κ. ANGUS MADDISON

Τὸ παρὸν ἄρθρον συνοψίζει τὰ συμπεράσματα μιᾶς ἐρεύνης τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. ἐπὶ τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς ξένης τεχνικῆς βοήθειας καὶ τῆς συμβολῆς τῆς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ἔργον αὐτὸ ἦτο γνωστὸν ὡς καθοδηγητικὴ μελέτη, δυναμένη νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον διὰ τὰς μελλοντικὰς ἐρέυνας κατὰ χώραν. Σήμερον, ἡ διμερῶς καὶ ἡ διὰ τῶν διεθνῶν ὀργανισμῶν παρεχομένη βοήθεια ἀντιπροσωπεύει περίπου ἕν δισεκατομμύριον δολλάρια κατ' ἔτος δι' ὅλας τὰς ἐν ἀναπτύξει χώρας καὶ πολλαὶ κυβερνήσεις καὶ διεθνῆ ἰδρύματα ἀσχολοῦνται μὲ τὸν ὑπολογισμὸν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς. Ἡ σχετικὴ μὲ τὴν Ἑλλάδα μελέτη ἦτο ἡ πρώτη συστηματικὴ προσπάθεια, ἡ ὁποία ἐγένετο πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν. Τὸ Κέντρον Ἀναπτύξεως τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. πραγματοποιεῖ ἤδη μελέτας δι' ἄλλας χώρας μέλη. Ἡ πρὸς τὴν Ἑλλάδα παρασχεθεῖσα βοήθεια — κυρίως ὑπὸ τῆς Δυτ. Γερμανίας, τῶν ἐιδικῶν ὀργανισμῶν τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν καὶ τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. — ἀνέρχεται εἰς δύο τοῦλάχιστον ἑκατομμύρια κατ' ἔτος. Ἡ προσπάθεια αὕτη εἶναι μικρά, ἐφ' ὅσον συγκριθῇ μὲ τὴν καταβληθεῖσαν εἰς ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ προσωπικὸν ἀνωτέρου ἐπιπέδου ἀντιπροσωπεύει τὰ 2,8% τοῦ συνόλου τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ καὶ περιλαμβάνει ἐλάχιστον ποσοστὸν ξένων (0,5%). Πάντως, ἀπὸ ἀπόψεως ἐκπαιδεύσεως, ἡ Ἑλλὰς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν πολὺ περισσότερον ἀπὸ ὅσον θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ βάσει τοῦ γενικοῦ ἐπιπέδου τῆς ἀναπτύξεώς τῆς. Πλέον τοῦ 1/4 τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἐπιδίδονται εἰς ἀνωτέρας σπουδὰς, μεταβαίνει πρὸς τοῦτο εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἐὰν λοιπόν, εἰς ὀρισμένους τομεῖς, ἡ ἐξωτερικὴ ἐνίσχυσις τῆς ὁποίας τυγχάνει ἡ Ἑλλὰς εἰς τὸν τομέα τῶν γνώσεων καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως παίζει περιθωριακὸν ρόλον, εἰς ἄλλους κατέχει λίαν σημαντικὴν θέσιν. Ἡ ἐπίδρασις τῆς δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ κριθῇ παρὰ διὰ τῆς συνολικῆς θεωρήσεως τῶν προβλημάτων ἐργατικοῦ δυναμικοῦ καὶ ἐκπαιδεύσεως, τὰ ὁποῖα τίθενται ἐν Ἑλλάδι καὶ διὰ τῆς ἀντιμετωπίσεως των ἀπὸ τῆς διπλῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἀπόψεως. Ἡ μέθοδος αὕτη, συνισταμένη εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας τῆς τεχνικῆς βοήθειας διὰ τῆς μακροοικονομικῆς ἀναλύσεως τῶν προβλημάτων τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ἀποτελεῖ καινοτομίαν καθ' ὃ μέτρον μέχρι τοῦδε ἡ ἀποτελεσματικότης τῆς βοήθειας ταύτης ἐμετρεῖτο βάσει, πλέον ὑποκειμενικῶν δεδομένων διὰ

τῆς ἐξετάσεως μεμονωμένων σχεδίων ἢ τῆς μελέτης τοῦ προγράμματος βοήθειας μιᾶς συγκεκριμένης χώρας. Ἡ χρησιμοποίησις τῆς νέας ταύτης συνολικῆς ἀναλύσεως τῆς τεχνικῆς βοήθειας διηκολύνθη σημαντικῶς ἐκ τῆς υπάρξεως λεπτομεροῦς ἀπολογισμοῦ, καταρτισθέντος μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Ο.Ο.Σ.Α., τῶν σχολικῶν ἀναγκῶν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Ἡ τεχνικὴ βοήθεια προσλαμβάνει δύο διαφορετικὰς μορφάς. Ἐν πρώτοις, δύναται νὰ συμβάλῃ διὰ τῆς ἀποστολῆς ἐειδικῶν εἰς τὴν κάλυψιν τῶν κενῶν, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν σύνθεσιν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ μιᾶς χώρας. Δεύτερον, δύναται νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἐργάτας νὰ ἀποκτήσουν καὶ ἀρμοδιότητας καὶ νὰ συμβάλουν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν μέσων διαμορφώσεως τῆς δωρεοδόχου χώρας. Ὁ πρῶτος τύπος βοήθειας δεύτερος εἶναι ἡ μόνη μορφή πραγματικῶς ἀποτελεσματικῆς μακροπροθέσου βοήθειας. Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ τεχνικὴ βοήθεια ἐπέτυχεν ἐπὶ τοῦ πρώτου ἐπιπέδου, ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἐπέτυχεν ἕν μέρει.

Ἡ τεχνικὴ βοήθεια συνεπάγεται δαπάνας. Ὡς πρὸς αὐτήν, ἡ Ἑλλὰς μετέσχεν εἰς τὴν χρηματοδότησιν προγραμμάτων τοῦ Ο.Ο.Σ.Α., καὶ τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καὶ μετέχει κατὰ ποσοστὸν 15% εἰς τὴν διμερῆ βοήθειαν, τὴν ὁποῖαν παρέχει ἡ Δ. Γερμανία. Ἀναλαμβάνει τὰς τοπικὰς δαπάνας τῶν ἐειδικῶν καὶ τῶν ταξιδίων τῶν σπουδαστῶν. Πλέον ἐπαχθῆς διὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ ὑποχρέωσις ἀποσπάσεως προσωπικοῦ διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν ξένων ἐμπειρογνομόνων. Ἐπίσης, τὰ στάδια τελειοποιήσεως εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀποσποῦν συχνὰ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν των στελέχη κατέχοντα καιρίας θέσεις. Καὶ δοθέντος ὅτι ἐνίοτε μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἐπανέρχονται εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ προσφερθεῖσα βοήθεια καταλήγει ὑπὲρ τῆς χώρας, ἡ ὁποῖα παρέσχε τὰς ὑποτροφίας ἐκπαιδεύσεως. Τοῦτο σημαίνει ὅτι εἶναι σημαντικὸν τόσον διὰ τὴν δωρεοδόχον ὅσον καὶ διὰ τὴν δωρίζουσαν χώραν ὅπως ἐπιδιώκουν τὸ ἀνώτατον ὄριον ἀποδόσεως ἐκ τῆς παρεχομένης τεχνικῆς βοήθειας.

Φυσιογνωμία τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας

Δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ἡ Ἑλλὰς εὐρίσκεται εἰς τὸ κατώφλιον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Βάσει τοῦ συνόλου σχεδὸν τῶν συνήθων κριτηρίων, εὐρίσκεται εἰς τὸ σύνορον μεταξὺ τῶν ὑπαναπτύκτων καὶ τῶν ἐκβιομηχανισμένων χωρῶν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἔχη πλήρως κατορθώσει νὰ ἐκφύγῃ ἀπὸ τὴν πρώτην κατηγορίαν. Δὲν πάσχει ἀπὸ ἄκραν πενίαν. Ἡ ὑγιεινὴ κατάστασις τῶν κατοίκων τῆς εἶναι καλὴ, δοθέντος ὅτι ἡ μέση διάρκεια ζωῆς εἰς αὐτὴν ἀνέρχεται εἰς 66 ἔτη, ἔναντι 70 εἰς Ἡν. Πολιτείας, 50 εἰς Βραζιλίαν καὶ 27 εἰς Μαλί. Ἐχει 1 ἱατρὸν ἐπὶ 800 κατοίκων. Ἡ τροφοδοσία εἶναι ἐπαρκῆς, μετὰ 2900 θερμίδας κατ' ἄτομον ἡμερησίως. Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις εἶναι ἀνοικτὴ δι' ὅλους καὶ ὑπάρχουν 18% ἀγράμματοι εἰς τὸν ἄνω τῶν 10 ἐτῶν πληθυσμόν. Ἀπὸ τοῦ 1951 μέχρι τοῦ 1961, ἡ συνολικὴ παραγωγή ἠξήθη κατὰ 6,2% κατ' ἔτος καὶ ἡ κατ' ἐργάτην παραγωγή κατὰ 5,1%, δηλ. καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις ἐμφανίζεται ταχύτερα αὔξεις ἐν συγκρίσει πρὸς οἰανδήποτε

χώραν τοῦ Ο.Ο.Σ.Α., πλὴν τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰαπωνίας. Ἀπὸ τοῦ 1953, ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἐπίσης σχετικὴν στοθερότητα τιμῶν.

Ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς, τὸ πραγματικὸν ἀκαθάριστον ἐθνικὸν προῖον κατὰ κάτοικον δὲν φθάνει παρὰ τὸ τρίτον ἐκείνου τῆς Γερμανίας καὶ τὸ ἡμισυ ἐκεί-

Η ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

<i>ΕΛΛΗΝΕΣ ΦΟΙΤΗΤΑΙ</i>	<i>Μηχανολογική καὶ Ἀρχιτεκτονική</i>	<i>Ἱατρική καὶ Ὀδοντιατρική</i>	<i>Γεωπονική καὶ Κτηνιατρική</i>	<i>Δοικαὶ Ἐπιστήμαι καὶ Φαρμακευτική</i>	<i>Πολιτικά Ἐπιστήμαι</i>	<i>Νομική καὶ Φιλολογία</i>	<i>Ἀπροσδιόριστοι</i>
<i>Εἰς τὴν Ἑλλάδα 25658</i>	2358	4075	1125	2698	8012	7390	—
<i>Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν 8157</i>	4127	1422	373	678	346	211	1000

νου τῆς Ἰταλίας, ὁ δὲ ρυθμὸς ἀνόδου χαρακτηρίζεται σαφῶς ἀπὸ τὴν προσπάθειαν ἀνορθώσεως, διότι, κατὰ τὸ 1965, τὸ κατὰ κάτοικον ἀκαθάριστον ἐθνικὸν προῖον εὐρίσκετο εἰς τὸ προπολεμικὸν ἐπίπεδον. Τὸ ἡμισυ τοῦ ἔνεργου πληθυσμοῦ ἀπασχολεῖται ἀκόμη εἰς τὴν γεωργίαν καὶ οἱ φυσικοὶ πόροι εἶναι πολὺ μικροί. Ἡ ἀνεργία πλήττει τὰ 6,5% τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ καὶ ἡ γεωργία πάσχει ἀπὸ μεγάλην ἐποχικὴν ἀνεργίαν. Ἡ παραγωγικότης καὶ τὸ εἰσόδημα ἀνὰ κάτοικον ἐμφανίζουσι τεραστίαν διαφοράν ἀπὸ περιοχῆς εἰς περιοχὴν. Ἡ περισσότερον προηγμένη περιοχή ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν κεντρικὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐβοίαν καὶ ἔχει ὡς κέντρον τὰς Ἀθήνας, ἐνῶ ἡ ὑπόλοιπος χώρα εἶναι μία τεραστία καθυστερημένη περιοχή. Εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐβοίαν, τὸ κατὰ κάτοικον εἰσόδημα ὑπερβαίνει κατὰ τὸ ἕν τρίτον τὸ μέσον κατὰ κάτοικον ἐθνικὸν εἰσόδημα, ἐνῶ πανταχοῦ ἄλλου εἶναι κατώτερον τούτου π.χ., εἰς τὴν Ἠπειρὸν δὲν φθάνει παρὰ τὸ ἡμισυ τοῦ ἐθνικοῦ μέσου ὄρου. Αἱ ἐξαγωγαὶ συνίστανται κυρίως εἰς ἀγροτικά προϊόντα καὶ παραμένουν στάσιμοι, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἐλαστικότητος εἰς τὴν ζήτησιν καὶ τῆς πτώσεως τῶν τιμῶν. Ἐπὶ πλέον, ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν δοκιμασίαν τῆς συνδέσεώς της μετὰ τὴν Κοινὴν Ἀγορὰν καὶ νὰ τηρήσῃ τὴν ὑποχρέωσιν περὶ καταργήσεως, κατὰ τὴν προσεχῆ εἰκοσαετίαν, τῶν τελωνειακῶν δασμῶν, οἱ ὅποιοι εἶναι σήμερον ἀρκετὰ ὑψηλοί. Αἱ ἐξαγωγαὶ καλύπτουν μόνον τὰ 40% τῶν εἰσαγωγῶν. Μέγα μέρος τοῦ ἐμπορικοῦ ἐλλείμματος καλύπτεται ἀπὸ τὸ εὐνοϊκὸν ὑπόλοιπον τῶν «ἀδῆλων» καὶ τοῦτο χάρις εἰς τὰ σημαντικὰ ἔσοδα, τὰ ὅποια ἀποφέρουν ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία, ὁ τουρισμὸς καὶ τὰ μεταναστευτικὰ ἐμβάσματα. Πάντως, ἡ κατάστασις δὲν θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ σταθεροποιηθῇ μονίμως παρὰ μετὰ τὴν μεγάλην αὐξησιν τῶν ἐξαγωγῶν βιομηχανικῶν προϊόντων, αἱ ὅποιοι μέχρι τοῦδε δὲν ἀντιπροσωπεύουν παρὰ τὰ 9% τοῦ συνόλου.

ὡς ἐκ τούτου, ἡ Ἑλλάς ὀφείλει νὰ καταβάλῃ μεγάλην προσπάθειαν ἐκβιομηχανίσεως καὶ ἡ κυβέρνησις τῆς ἔχει τὸ βαρὺ ἔργον τῆς διαδόσεως τῶν νέων μεθόδων. ὡς πρὸς τοῦτο, προσκρούει εἰς μεγάλας δυσχερείας.

Ἐνα ἐκ τῶν κυριωτέρων ἐμποδίων διὰ τὴν εἰσαγωγὴν συγχρονισμένων μεθόδων εἶναι ἡ σμικρότης τῶν ἐπιχειρήσεων, τόσον εἰς τὴν γεωργίαν ὅσον καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν. Λόγω τῶν διαφορῶν ἀγροτικῶν μεταρρυθμίσεων, ἡ μεγάλη ἔγγειος ἰδιοκτησία ἔχει πρακτικῶς ἔξαφανισθῆ. Αἱ οἰκογενειακαὶ ἐκμεταλλεύσεις ἔχουν μέσῃν ἕκτασιν περίπου 3,2 ἕκταρίων καὶ κατὰ μέσον ὄρον εἶναι διηρημένοι εἰς 6,5 μερίδια. Ὁ τεμαχισμὸς τῆς καλλιεργησίμου γῆς εἶναι ἔντονώτερος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν συγκρίσει πρὸς οἵανδήποτε ἄλλην χώραν τῆς Εὐρώπης. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἀπασχολουμένου εἰς τὰς βιομηχανίας ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἐργάζεται εἰς μικρὰς ἐπιχειρήσεις ἀσθενοῦς παραγωγικότητος. Εἰς τὸν τομέα αὐτὸν ἐπίσης, τὸ μέγεθος τῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι μικρότερον, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς περισσότερας ἄλλας χώρας. Εἰς τὴν Ἑλλάδα, μόνον τὰ 26% τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἀπασχολοῦν περισσότερους τῶν 50 μισθωτοῦς, ἐνῶ εἰς τὴν Βραζιλίαν, ἡ ἀναλογία εἶναι 66% καὶ εἰς τὴν Ἰαπωνίαν περίπου 50%. Ἐπὶ πλέον, ἡ στενότης τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς ἐμποδίζει τὴν ἐκβιομηχανίαν τῆς χώρας ταύτης, ἡ ὁποία ἔχει 8,5 ἑκατομμύρια κατοίκους, τὸ μεταφορικὸν σύστημα τῆς ὁποίας εἶναι ἀνεπαρκὲς καὶ ὅπου ἐπικρατοῦν τὰ μικρὰ εἰσοδήματα.

Ἐν τῇ προσπάθειᾳ τῆς πρὸς κινητοποίησιν τῶν πόρων τῆς καὶ διὰ νὰ καταστήσῃ οὕτω τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας τῆς ἀνεξάρτητον ἀπὸ ἐξωτερικὰς βοηθείας, ἡ Ἑλλάς ἐσημείωσε σημαντικὰς ἐπιτυχίας, ἐφ' ὅσον ἡ προσπάθεια αὕτη μετρηθῆ εἰς συνολικοὺς ἀριθμούς. Κατὰ τὸ 1949, αἱ ἔξωθεν δωρεαὶ ἀντιπροσώπευαν τὰ 23% τοῦ ἀκαθάριστου ἔθνικοῦ προϊόντος καὶ ἐκάλυπτε συνεπῶς τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἐπενδύσεων καὶ τῶν τρεχουσῶν δαπανῶν τοῦ κράτους. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1949 καὶ 1962, ἡ Ἑλλάς ἐδέχθη κυρίως ὑπὸ τύπον δωρεᾶς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν εἰσαγωγὴν ξένων κεφαλαίων ὕψους 1785 ἑκατομμυρίων δολларίων καὶ στρατιωτικὴν βοήθειαν ὕψους 970 ἑκατομμυρίων δολларίων. Πάντως, διὰ τὸ σύνολον τῆς περιόδου 1956—1962, αἱ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ δωρεαὶ δὲν ἀντιπροσώπευαν παρά 1,2% τοῦ ἀκαθάριστου ἔθνικοῦ προϊόντος. Ἡ ἀκαθάριστος ἔθνικὴ ἀποταμίευσις ἀνήλθεν ἀπὸ 7% τοῦ ἀκαθάριστου ἔθνικοῦ προϊόντος κατὰ τὸ 1949 εἰς 18% κατὰ τὸ 1962 καὶ τὸ σύνολον τῶν δημοσίων ἐσόδων ἔφθασε τὰ 20% τοῦ ἀκαθάριστου ἔθνικοῦ προϊόντος κατὰ μέσον ὄρον κατὰ τὰ ἔτη 1958—1962. ὡς πρὸς αὐτό, ἡ Ἑλλάς εἶναι θαυμάσιον παράδειγμα τῆς ὑπηρεσίας, ἡ ὁποία εἶναι δυνατὸν νὰ προσφερθῆ εἰς μίαν χώραν διὰ τῆς ἐπαρκοῦς ὑποβοηθήσεώς της πρὸς προώθησιν τῆς οἰκονομίας τῆς καὶ διὰ τὴν μεταγενεστέραν κατάργησιν τῆς βοηθείας ταύτης καθ' ὅσον ἡ οἰκονομία προχωρεῖ αὐτομάτως.

Ἡ προσφορὰ νέων τεχνικῶν γνώσεων διὰ τῆς ἐπισήμου ἐκπαίδευσως καὶ τῆς μορφώσεως εἰς τοὺς τόπους ἐργασίας Κατεδείξαμεν ὅτι ὁ κύριος ρόλος τῆς τεχνικῆς βοηθείας ἦτο τὸ ὅτι συν-

έβαλεν εις τήν ένισχυσιν τών σχέσεων έκπαιδευσεως τής δωρεοδόχου χώρας. Εις τήν περιπτώσιν τής Έλλάδος, τó περισσότερον έπειγον είναι ή αύξησις και ó εκσυγχρονισμός τών μέσων, τά όποια καθιστοϋν δυνατήν τήν μόρφωσιν ειδικευμένων έργατών και τοϋ μέσου επιπέδου προσωπικοϋ καθώς και τήν βελτίωσιν τής ποιότητος τής άνωτάτης εκπαιδευσεως.

Εις τήν Έλλάδα, ή στοιχειώδης εκπαιδευσις είναι από μακροϋ ύποχρεωτική δια τά παιδιá ήλικίας 6 έως 11 έτών συμπεριλαμβανομένου, και δύναται νά λεχθῆ ότι τó σύνολον σχεδόν τής ομάδος ταύτης ήλικιών φοιτᾷ εις τά σχολεία. Τά 90% περίπου τών παιδιών συμπληρώνουν τά έξ έτη τής στοιχειώδους εκπαιδευσεώς των. Έπί πλέον, ή κυβέρνησις ηῤῥησε προσφάτως τήν ύποχρεωτικήν διάρκειαν τής εκπαιδευσεως εις 9 έτη. Από τής άπόψεως ταύτης, ή κατάστασις τής Έλλάδος υπερέχει κατά πολύ εκείνης τών περισσοτέρων έν αναπτύξει χωρών, άκόμη και εκείνων τó κατά κεφαλήν εισόδημα τών όποιών πλησιάζει τó ίδικόν της όπως τó Μεξικόν ή ή Βραζιλία. Η ξένη τεχνική βοήθεια είναι δυνατόν νά παίξη σημαντικόν ρόλον εις τόν τομέα τούτον τής εκπαιδευσεως.

Τó 20% περίπου τών νέων Έλλήνων ήλικίας 10-19 έτών, φοιτοϋν εις τήν μέσην εκπαίδευσιν. Τά προγράμματα τής μέσης εκπαιδευσεως άνεμορφώθησαν δια νά καταστήσουν εύκολώτεραν δια τούς μαθητás τήν παρακολούθησιν τών θετικών έπιστημών. Η τεχνική βοήθεια τοϋ Ο.Ο.Σ.Α., έπαιξε χρήσιμον ρόλον εις τόν τομέα αυτόν, εξασφάλισασι τήν εκπαίδευσιν καθηγητών τής Φυσικῆς και τήν μετάφρασιν έγχειριδίων Μαθηματικών και Φυσικῆς, ή όποια είναι ή καλύτερα μορφή βοήθειας εις τó επίπεδον τής γενικῆς μέσης εκπαιδευσεως.

Έξ άλλου, τά περισσότερα τεχνικά σχολεία τής Έλλάδος παρέχουν νυκτερινά μόνον μαθήματα και ή διδασκαλία είναι συνήθως θεωρητική, έλλείπει έργαστηρίων. Η ελληνική επαγγελματική εκπαίδευσις δέν διαθέτει παρά μόνον 500 ειδικούς καθηγητás, ένω θά έχρειάζοντο περίπου 2000. Πρός τó παρόν, εκπαιδεϋνται 100 περίπου κατ' έτος. Χάρις εις συστάσεις τοϋ Ο.Ο.Σ.Α, ιδρύθη κατά τó 1959 ένα Ίνστιτοϋτον Έπαγγελματικῆς και Τεχνικῆς Έκπαιδευσεως. Αί Ήν. Πολιτεία και ó Ο.Ο.Σ.Α. έβóηθησαν τó Ίνστιτοϋτον τούτο επί πολλά έτη και τó Είδικόν Ταμείον τών Ήνωμένων Έθνών μετέχει τώρα εις τήν χρηματοδότησιν ένός νέου κτιρίου και έργαστηρίων, τά όποια θά προστεθοϋν εις τó Ίνστιτοϋτον. Από τής πλευρᾶς της, ή Δυτ. Γερμανία έδέχθη περίπου 400 τεχνικούς μεσαίου επιπέδου, τήν εκπαίδευσιν τών όποιών έ χρηματοδότησε δια περίοδον μέχρι δύο έτών και άντιμετωπίζει σήμερα τήν χρηματοδότησιν τής ιδρύσεως σχολείων πρακτικῆς εκπαιδευσεως έν Έλλάδι.

Γενικώς, ή προσπάθεια αύτη ήτο προσανατολισμένη πρòς καλήν κατεϋθυνσιν, αλλά παραμένει ή κυριωτέρα άδυναμία, ή όποια άφορᾷ τήν επαγγελματικήν εκπαίδευσιν εις τó πλαίσιον τής επιχειρήσεως. Οί Έλληνες βιομήχανοι και συνδικαλιστáι οϋδόλως έπεδίωξαν τόν τύπον αυτόν, ό όποίος έν έν τούτοις επιτρέπει εις πολλás περιπτώσεις τήν με μικράς δαπάνας εκπαίδευσιν ειδικευμένων έργατών. Όπως είναι εύνόητον, εις τόν τομέα αυτόν, εις τήν

κυβέρνησιν κυρίως ἀπόκειται νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς ἀκολουθητέας πορείας καὶ θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ ἀντιμετώπισῃ τὴν υἰοθέτησιν οἰκονομικῶν μέτρων πρὸς ὑποβοήθησιν τῶν ἐπιχειρήσεων, αἱ ὁποῖαι φροντίζουν διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῶν ἢ τὴν τιμωρίαν τῶν ἄλλων, ἐμπνεομένη ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῆς Βραζιλίας, ὅπου ἓνας φόρος ἐπὶ τοῦ ἀπασχολουμένου προσωπικοῦ καὶ ἓνα σύστημα μειώσεως τῶν φόρων χρησιμεύουν διὰ τὴν χρηματοδότησιν τῆς ἐκπαιδεύσεως μαθητευομένων. Ἡ κυβέρνησις θὰ ἠδύνατο ἐπισησὶς νὰ θέσῃ ὡς ὄρον διὰ τὴν χορήγησιν δανείων ἐκ μέρους τῆς, ὅπως αἱ ἐπισησὶς λαμβάνουν τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ τὴν εἰς τὸ προσωπικόν των ἐξασφάλισιν ἐπιμορφώσεως εἰς τοὺς τόπους ἐργασίας. Καὶ εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας ἐπίσης δὲν θὰ ἦτο ἀσφαλῶς ἄσκοπος ἡ πρόβλεψις περισσοτέρων δυνατοτήτων ἐσωτερικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ὁ Ο.Ο.Σ.Α. συνέβαλεν εἰς τὴν χρηματοδότησιν ἐνὸς νέου προγράμματος πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην.

Ἡ ἑλληνικὴ ἀγροτικὴ ἐκπαίδευσις ἔχει ἐπίσης ἐλλείψεις. Παρέχεται ἀπὸ δέκα σχολεῖα πρακτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὅπου τὰ μαθήματα διαρκοῦν ἐν ἡ δύο ἔτη, ἀπὸ κύκλους τῆς ἀγροτικῆς νεολαίας καὶ ἀπὸ περιφερειακὰ κέντρα, τὰ ὅποια δίδουν μαθήματα βραχείας διαρκείας. Τὰ ὄργανα τῶν ὑπηρεσιῶν ἐκλαϊκεύσεως ἀνήκουν εἰς τὸ προσωπικόν ἐκπαιδεύσεως. Ἄλλ' ἐπὶ 500 δημιουργηθειῶν θέσεων, αἱ 150 παραμένουν κεναί. Ὁ Ἄρθουρ Λιούις ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι εἰς τὰς ἐν ἀναπτύξει χώρας θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ εἰς ἐκλαϊκευτῆς ἐπὶ 1000 προσώπων ἀπασχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν. Οὕτως, ἡ Ἑλλὰς θὰ ἔπρεπε νὰ διαθέτῃ 1700 ἐκλαϊκευτὰς ἔναντι 320 τοὺς ὁποίους διαθέτει σήμερον.

Ἄν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν πληθυσμόν τῆς, ἡ Ἑλλὰς ἔχῃ περισσοτέρους ἰατροὺς ἀπὸ τὴν Βρετανίαν, δὲν ἔχει οὔτε ἓνα νοσοκόμον ἀνὰ ἰατρόν, ἐνῶ ἡ Βρετανία ἔχει 5. Καὶ ἐδῶ ἐπίσης παρατηρεῖται ἡ χαρακτηριστικὴ ἑλλειψις προσωπικοῦ μέσου ἐπιπέδου, ἡ ὁποία παρατηρεῖται εἰς ὅλας τὰς ἐν ἀναπτύξει χώρας καὶ ἡ ὁποία κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι εἰς κοινωνίας εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουν μόνον δύο τάξεις, ἡ τάξις τῶν πλουσίων καὶ ἡ τάξις τῶν πτωχῶν, ὀλίγοι προσβλέπουν πρὸς τὰς ἐνδιαμέσους ἀπασχολήσεις. Κατὰ τὸ 1965, ὁ Παγκόσμιος Ὄργανισμὸς Ὑγείας παρέσχε δέκα ὑποτροφίας διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἀναγκαιοῦντος διὰ τὴν σύστασιν μιᾶς σχολῆς τελειοποιήσεως νοσοκόμων, προσωπικοῦ, ἀλλὰ τὸ σχέδιον τοῦτο δὲν εἶχε συνέχειαν.

Ἡ ἑλληνικὴ ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις μορφώνει περίπου τὰ 3,3% τῶν νέων ἡλικίας 20—24 ἐτῶν. Ἡ ἀναλογία αὕτη εἶναι ἀρκενὰ ἱκανοποιητικὴ, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ εἰσοδήματιοῦ ἐπιπέδου τῆς χώρας. Ἄλλὰ τὸ πρόβλημα μένου ὑπ' ὄψιν τοῦ εἰσοδήματιοῦ ἐπιπέδου τῆς χώρας. Ἄλλὰ τὸ πρόβλημα εἶναι ὅτι εἰς πολλὰς Σχολὰς, ἡ ποιότης τῆς ἐκπαιδεύσεως ταύτης ἐμφανίζει ἐλλείψεις καὶ ὅτι, εἰς τοὺς τομεῖς οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἰδιαίτεράν σημασίαν διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν, ἡ ἑλλειψις μέσων δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἀντιμετώπισιν ὅλων τῶν αἰτήσεων πρὸς ἐγγραφήν. Μόνον 20% τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν ἀκολουθοῦν θετικὰς καὶ τεχνικὰς ἐπιστήμας. Αἱ ἀποδοχαὶ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ εἶναι χαμηλαὶ καὶ συχνὰ οἱ βοηθοὶ δὲν ἔχουν σταθερὰς ἀποδοχάς, εἰς τρόπον ὥστε ἡ πανεπιστημιακὴ διδασκαλία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι δι' αὐτοὺς παρὰ

συμπληρωματική άπασχόλησις. Ἡ κατάσταση αὐτή ὁμοιάζει πολὺ μὲ τὴν παρατηρουμένην εἰς πολλὰς χώρας τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς. Ἀλλὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ ἀριθμητικὴ ἀναλογία μεταξύ σπουδαστῶν καὶ διδακτικοῦ προσωπικοῦ εἶναι 30:1 ἔναντι 8:1 εἰς Μεξικὸν καὶ 4:1 εἰς Βραζιλίαν. Δύναται συνεπῶς νὰ λεχθῆ ὅτι εἰς τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν ἡ κατάσταση σχεδὸν οὐδαμοῦ εἶναι τόσον κακὴ ὅσον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἶναι καλυτέρα εἰς τὴν Λατινικὴν Ἀμερικὴν καὶ ἀπὸ ποιοτικῆς τουλάχιστον ἀπόψεως, εἶναι σαφῶς καλυτέρα εἰς πολλὰ νέα ἀφρικανικὰ κράτη.

Δυστυχῶς, ἡ τεχνικὴ βοήθεια ἐλάχιστα ἔπραξε πρὸς διόρθωσιν τῆς καταστάσεως αὐτῆς. Τοῦτο ὀφείλεται ἔν μέρει εἰς τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ καθηγηταὶ δὲν ὁμιλοῦν γενικῶς τὴν ἑλληνικὴν καὶ, ἀφ' ἑτέρου, οἱ Ἕλληνες σπουδασταὶ ἔχουν ἀρκετὰ περιωρισμένην γνῶσιν τῶν ξένων γλωσσῶν. Ἐνώπιον τῆς καταστάσεως ταύτης, αἱ χώραι ἢ οἱ ὀργανισμοί, οἱ ὁποῖοι βοηθοῦν τὴν Ἑλλάδα ἐπέλεξαν τὴν εὐκολον δι' αὐτοὺς λύσιν: ἔδωσαν ὑποτροφίας διὰ σπουδὰς εἰς τὸ ἔξωτερικὸν ἀντὶ νὰ ἐνισχύσουν τὴν ἑλληνικὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν. Κατὰ τὸ 1963, 750 ὑποτροφίαι διὰ σπουδὰς εἰς τὸ ἔξωτερικὸν ἐδόθησαν, βᾶσαι τῶν προγραμμάτων ἀμοιβαίας βοήθειας, τὰ ὁποῖα ἐφηρμόσθησαν ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων τῶν χωρῶν μελῶν τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. Τὸ ἦμισυ τῶν ὑποτροφιῶν αὐτῶν ἐδόθη εἰς πτυχιούχους πανεπιστημίων. Εἰς ταύτας, πρέπει νὰ προστεθοῦν αἱ ὑποτροφίαι, αἱ ὁποῖαι ἐχορηγήθησαν ὑπὸ ξένων ἰδιωτικῶν ὀργανισμῶν καὶ διεθνῶν ὀργανισμῶν.

Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν νέων Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦν ἀνωτάτας σπουδὰς εἰς τὸ ἔξωτερικὸν περιστρέφεται περὶ τὰς 9000, ἔναντι 25.000 οἱ ὁποῖοι σπουδάζουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Αἱ εἰς τὸ ἔξωτερικὸν σπουδαὶ αὐταὶ ἔχουν διὰ τὴν Ἑλλάδα τὸ πλεονέκτημα ὅτι ἀντισταθμίζουν τὰς ἑλληνοφεις τῆς πανεπιστημιακῆς τῆς ἐκπαίδευσως. Τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν σπουδαστῶν, οἱ ὁποῖοι φεύγουν διὰ τὸ ἔξωτερικὸν ἀκολουθοῦν θετικὰς καὶ τεχνικὰς ἐπιστήμας καὶ 10% ἔξ αὐτῶν εἶναι πτυχιούχοι, οἱ ὁποῖοι ἐπιδιώκουν νὰ ἀποκτήσουν εἰδικότητος χρησιμωτάτας διὰ τὴν Ἑλλάδα. Πάντως, πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπιστρέφουν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐγκαθίστανται εἰς τὴν χώραν, ἡ ὁποία τοὺς δέχεται διὰ νὰ σπουδάσουν καὶ οἱ προορίζοντες ἑαυτοὺς διὰ πανεπιστημιακὴν διδασκαλίαν προτιμοῦν φυσικώτατα νὰ ἀσκήσουν τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸ μᾶλλον εἰς τὸ ἔξωτερικὸν παρά νὰ ἐργασθοῦν ὑπὸ τοὺς ὄρους τοὺς ὁποῖους τοὺς προσφέρει ἡ Ἑλλάς. Ἐπὶ πλέον, ἡ ὀργάνωσις τῆς ἑλληνικῆς δημοσίας ὑπηρεσίας εἶναι εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐλαττωματικὴ ὥστε αἱ ἀπασχολήσεις εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν δὲν εἶναι ἐλκυστικαὶ οὔτε ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ ἐπιπέδου, οὔτε ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου προόδου.

Προφανῶς, λοιπόν, ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ὀφείλει νὰ καταβάλῃ μεγάλην προσπάθειαν πρὸς μεταβολὴν τῆς καταστάσεως ταύτης καὶ βελτίωσιν τῆς ἀνωτάτης ἐκπαίδευσως. Δὲν εἶναι ὀλιγώτερον προφανὲς ὅτι οἱ ὀργανισμοὶ καὶ αἱ χώραι τεχνικῆς βοήθειας θὰ ἔπρεπε νὰ φροντίσουν πολὺ περισσότερο διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἐν Ἑλλάδι ὑφισταμένων μέσων ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως

παρά να προσφέρουν εις τούς νέους "Ελληνας διευκολύνσεις δια σπουδὰς εις εις τὸ ἔξωτερικόν.

Δια τοῦτο, μία ἀπὸ τὰς κυριωτέρας συστάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν εις τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, μετὰ τὴν κριτικὴν ἐξέτασιν τῶν ἀποτελεσμάτων τεχνικῆς βοήθειας, ἦτο ἡ ἴδρυσις νέου Πανεπιστημίου, τὸ ὁποῖον θὰ ὤφειλε νὰ καταβάλῃ προσπάθειαν διὰ νὰ ἐπικρατήσουν εις τὴν Ἑλλάδα ἐντελῶς νέοι ἐκπαιδευτικοὶ κανόνες. Θὰ ἔπρεπε νὰ διαθέτῃ πλήρως ἀπασχολούμενον διδακτικὸν προσωπικὸν καὶ νὰ ἀφοσιωθῇ ἀποκλειστικῶς εις τὰς θετικὰς καὶ τεχνικὰς ἐπιστήμας, ὅπως καὶ τὰς οἰκονομικὰς, αἱ ὁποῖαι εἶναι οἱ τομεῖς ἐκεῖνοι εις τούς ὁποίους ἡ ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι περισσότερο ἀνεπαρκής. Ὅπως εἶναι εὐνόητον, δὲν ὑπάρχει θέμα παραγνωρίσεως τῶν ὑφισταμένων ἰδρυμάτων καὶ τὸ νέον Πανεπιστήμιον θὰ εἶχεν ἀντιθέτως ὡς ρόλον τὴν ὑποκίνησιν τῶν δύο ἄλλων Πανεπιστημίων διὰ νὰ ὑψωθοῦν εις τὸ ἐπίπεδόν του. Διεθνῆς βοήθεια εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου, κυρίως διότι θὰ ἐπέτρεπε νὰ δοθῇ εις τούς "Ελληνας, οἱ ὁποῖοι μετηνάστευσαν καὶ οἱ ὁποῖοι ἐπέτρεπε νὰ ἐπιστρέψουν ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τῶν διδασκόντων, τὴν θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἐπιστρέψουν ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τῶν διδασκόντων, τὴν θὰ ἐγγύησιν ὅτι οἱ κανόνες θὰ εἶναι πραγματικῶς πολὺ ὑψηλοὶ καὶ διότι ἡ Ἑλλάς ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην ξένης τεχνικῆς βοήθειας διὰ τὴν εὐδωσιν τοῦ ἔργου τούτου... Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις τὸ ἔχει πλήρως ἀντιληφθῆ. Ἡ ἴδρυσις τοῦ νέου Πανεπιστημίου ἦτο τὸ ἀντικείμενον λεπτομεροῦς νομοσχεδίου, τὸ ὁποῖον ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς. Ἐγένετο ἐπίσης σύστασις ὅπως τὸ Πανεπιστήμιον τοῦτο περιλάβῃ μίαν Σχολὴν Ἀνωτάτων Σπουδῶν διεθνούς χαρακτῆρος, ἡ ὁποία θὰ ἐδέχετο σπουδαστὰς ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ καὶ ὅπου τὰ μαθήματα θὰ ἐδιδάσκοντο ἀγγλιστὶ ἢ γαλλιστὶ.

Εἶναι προφανές ὅτι τὸ νέον Πανεπιστήμιον θὰ ἠδύνατο νὰ καλέσῃ πολὺ εὐκολώτερον ἀπὸ ὅσον τὰ ἤδη ὑπάρχοντα ἑλληνικὰ ἰδρύματα, καθηγητὰς ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ.

Αἱ ἀντιλήψεις τῶν παρεχόντων τεχνικὴν βοήθειαν

Ἡ ἐξέτασις τῆς περιπτώσεως τῆς Ἑλλάδος παρέσχε τὴν εὐκαιρίαν διὰ νὰ μελετηθοῦν εις μικρὰν κλίμακα αἱ ἀντιλήψεις, τὰς ὁποίας ἐφαρμόζουν οἱ διάφοροι χορηγοὶ εις ὅλας τὰς ἐν ἀναπτύξει χώρας. Ἡ ἐξέτασις αὕτη ἐπέτρεψε συγχρόνως τὴν γνώσιν τῶν πολιτικῶν, αἱ ὁποῖαι συχνὰ ἀκολουθοῦνται ἀλλαχοῦ.

Ἡ ὑπὸ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν παρασχεθεῖσα πρὸς τὴν Ἑλλάδα τεχνικὴ βοήθεια συνδέεται στενῶς μὲ τὸ ἀμερικανικὸν πρόγραμμα οἰκονομικῆς βοήθειας καὶ διεκόπη ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἔπαυσεν ἡ βοήθεια αὕτη. Αὕτη ἐπέτυχε πλήρως καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐπενδύσεις δι' ὑποδομὴν. Ὑπῆρξεν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἡμισυ περίπου τοῦ προσωπικοῦ ἀνωτέρου ἐπιπέδου, τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖτο εις τὸν ἐνεργειακὸν τομέα ἐδίδετο ἀπὸ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας.

Ἡ βοήθεια αὕτη ἐπαίξει ἀποφασιστικὸν ρόλον, ἐξασφάλισα εἰς τὴν Ἑλλάδα τεχνικὰς δυνατότητας, αἱ ὁποῖαι τῆς ἔλλειπαν κατὰ μίαν κρίσιμον στιγμὴν καὶ κατόπιν ἔπαυσε.

ὡς πρὸς τὰ τοπικὰ ἰδρύματα, ἡ ἀμερικανικὴ βοήθεια συνέβαλε κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἴδρυσιν καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ Κέντρου Παραγωγικότητος, τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν, τὴν Στατιστικὴν Ὑπηρεσίαν, τὴν Δ.Ε.Η., τὴν Ὑπηρεσίαν Δημοσίας Ὑγείας καὶ τὴν Ὑπηρεσίαν τῆς Ἀγροτικῆς Διαφωτίσεως. ὡς πρὸς τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν, ἂν καὶ ἐδόθησαν πολλοὶ ὑποτροφίαι διὰ σπουδᾶς εἰς τὸ ἐξωτερικόν, πολὺ μικρὰ προσπάθεια κατεβλήθη ἀντιθέτως διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν Πανεπιστημίων καὶ τῶν ἐλληνικῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν. Ἐπ' αὐτοῦ, δὲν ἔχει ἀκόμη καταστρωθῆ πλήρως τὸ ἰσοζύγιον τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα παρασχεθείσης τεχνικῆς βοήθειας, διότι αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι ἐπωφελήθησαν ἰδιαιτέρως ἐκ τῆς μεταναστεύσεως Ἑλλήνων πτυχιούχων Ἀνωτάτων Σχολῶν.

Ἡ πρὸς τὴν Ἑλλάδα παρασχεθεῖσα ὑπὸ τῆς Γερμανίας τεχνικὴ βοήθεια συνέβαλεν εἰς τὸν διὰ τοῦ ἀναγκαίου ὕλικου ἐφοδιασμὸν τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν. Εἰς τὴν Γερμανίαν, ὠργανώθησαν μορφωτικὰ μαθήματα, χάριν τῶν μεσαίου ἐπιπέδου τεχνικῶν καὶ διετέθησαν οὐσιώδεις πιστώσεις δι' ἐρεῦνας, αἱ ὁποῖαι κατέστησαν δυνατὴν τὴν δημιουργίαν τῶν βάσεων τῆς ἐκβιομηχανίσεως. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἐπανευρίσκονται τὰ συνήθη χαρακτηριστικὰ τῶν προγραμμάτων βοήθειας, τὰ ὁποῖα ἐφηρμόσθησαν ὑπὸ τῆς Γερμανίας εἰς ἄλλας χώρας.

Ἡ Γαλλία ἐφήρμοσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα πρόγραμμα τεχνικῆς βοήθειας ὁμοιον μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐφήρμοσεν εἰς τὴν Λατινικὴν Ἀμερικὴν. Εἰς τὴν πραγματικότητα, τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἀνταπεκρίνετο κατὰ πολὺ πρὸς τὰς κατὰ κύριον λόγον ἀνάγκας τῆς Ἑλλάδος, πλὴν τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου, ὅπου θὰ ἔπρεπε νὰ δοθῆ μεγαλύτερα ἔμφασις εἰς τὴν τεχνικοεπιστημονικὴν καὶ τεχνολογικὴν πλευράν. Τοῦτο ἰσχύει, ὡς εὐνόητον, καὶ διὰ τὰ μορφωτικὰ προγράμματα μερικῶν ἄλλων χωρῶν, π.χ. τῆς Γερμανίας.

ὡς πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς Μεγάλης Βρετανίας παρασχεθεῖσαν τεχνικὴν βοήθειαν, αὕτη συνίσταται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν δρᾶσιν τοῦ Βρετανικοῦ Συμβουλίου, τοῦ Ὑπουργείου Τεχνικῆς Συνεργασίας μὴ παρασχόντος καμμίαν βοήθειαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Σημειοῦται πάντως ὅτι αἱ περισσότεραι ὑποτροφίαι τοῦ Βρετανικοῦ Συμβουλίου ἐδόθησαν εἰς τοὺς τομεῖς τῶν θετικῶν καὶ τεχνικῶν ἐπιστημῶν.

Περιορισμένην διμερῆ τεχνικὴν βοήθειαν παρέσχον εἰς τὴν Ἑλλάδα διάφοροι ἄλλαι χώραι, ὅπως ἡ Ἰταλία (κυρίως ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις), ἡ Ὁλλανδία (ἀποστολὴ ἐιδικῶν διὰ τὴν ἀξιοποίησιν γαιῶν καὶ τὸν ἐφοδιασμὸν τῶν συνεταιρισμῶν), ἡ Σουηδία, ἡ Ἑλβετία καὶ τὸ Ἰσραήλ.

Ὅλα τὰ εἰδικευμένα ἰδρύματα τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν παρενέβησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ μεγαλύτερα ἐπιτυχία ἔσπευε τὰς δραστηριότητας τοῦ ΟΑCΙ, τὸ ὁποῖον ὠργάνωσε τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ προσωπικοῦ τῆς πολιτικῆς ἀεροπορίας. Εἰς τὰς περιπτώσεις τοῦ ΟΙΤ, τοῦ FΑO καὶ τοῦ Παγκοσμίου Ὁργανισμοῦ Ὑγείας, ὠρισμένα προγράμματα, τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο ἐλπιδοφόρα, δὲν συνεχίσθησαν ὅπως ἔπρεπε ἀπὸ τὰς ἐλληνικὰς ἀρχάς. Ἡ UNESCO ἐδημιούργησεν ἓνα Κέντρον Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν καὶ ἓνα Κέντρον Μορφώσεως καὶ

Ἑλλάς ἔδαπάνησε περίπου 4.000 000 δολάρια διὰ προγράμματα τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ σχετιζόμενα μὲ τὸ πρόγραμμα καὶ αἱ ἐπενδύσεις ἀνῆλθον ἀπὸ 5 % εἰς 45 % τῶν εἰσοδημάτων τῆς καθοδηγητικῆς περιοχῆς. Ἐν τούτοις, τὸ πρόγραμμα τοῦτο δὲν ἐπέτυχε. Ἀντιθέτως, τὰ προγράμματα τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. εἰς τοὺς τομεῖς τῆς γεωργίας, τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς μορφώσεως ἔδωσαν ἐξαιρετὰ ἀποτελέσματα.

Συνολικῶς, ἡ προσπάθεια τεχνικῆς βοήθειας πρὸς τὴν Ἑλλάδα συνέβαλε σημαντικῶς εἰς τὰς πραγματοποιηθείσας ἐπιτυχίας καὶ τὴν ἀποδοτικὴν χρησιμοποίησιν τῆς οἰκονομικῆς βοήθειας. Οὐδεμία περίπτωσις πλήρους ἀποτυχίας ἐσημειώθη καὶ ἂν τὰ προγράμματα δὲν ἀπέδωσαν τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα, κατέδειξαν ὁμως μίαν προσπάθειαν φαντασίας καὶ εἶχον ἐμπνευσθῆ ἀπὸ θέλησιν ἀνακαινίσεως. Πολλὰ ἀπὸ τὰ πλέον ἀξιόλογα ἑλληνικὰ ἱδρύματα ὀφείλουσιν τὴν ὑπαρξίν των εἰς τὴν τεχνικὴν βοήθειαν. Πάντως, εἶναι φανερόν ὅτι αὕτη πρέπει νὰ προσανατολίζεται ἐν συναρτήσει πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ συγκεντρώνεται εἰς ὀλίγους μόνον τομεῖς, ἐπειδὴ ἡ χορηγὸς χώρα ἢ ὁ χορηγὸς ὀργανισμὸς ἐνδιαφέρονται ἰδιαιτέρως δι' αὐτούς. Ἐπίσης, εἶναι ἴσως ἐπικίνδυνον τὸ νὰ χρησιμοποιοῦνται οἱ περιορισμένοι πόροι τῆς τεχνικῆς βοήθειας εἰς τὰς πτωχοτέρας περιοχὰς τῆς χώρας, ὅπως ἔπραξεν ὁ Ο.Ο.Σ.Α. εἰς τὴν Ἠπειρον. Ἡ φιλανθρωπικὴ αὐτὴ φροντίς δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ δωρεοδόχος χώρα ἀναλαμβάνει δαπάνας ὡς ἐκ τῆς τεχνικῆς βοήθειας. Ἐν ἑλλείπει μιᾶς προφανοῦς κατατάξεως κατὰ προτεραιότητα, ἡ τεχνικὴ βοήθεια ἔπρεπε νὰ προσπαθῆ ὅπως βοηθήσῃ μᾶλλον τοὺς ἐν ἀναπτύξει τομεῖς τῆς οἰκονομίας παρὰ νὰ προσπαθῆ νὰ ὑποστηρίξῃ τοὺς φυτοζωοῦντας.

Τέλος, ἡ κριτικὴ ἐξέτασις περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος ἀπέδειξεν ὅτι τὰ ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ληφθέντα μέτρα διὰ τὸν συντονισμόν καὶ τὴν διονύχισιν τῶν αἰτήσεων τῆς τεχνικῆς βοήθειας ἦσαν σημαντικὸς παράγων τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας. Αἱ ἄλλαι ἐν ἀναπτύξει χώραι αἱ ὁποῖαι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπωφεληθῶν κατὰ τὸ δυνατόν περισσότερον τῶν πόρων ἐγχωρίου καὶ ξένου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, τοὺς ὁποίους διαθέτουν καὶ τῶν δυνατοτήτων ἐκπαιδεύσεως, αἱ ὁποῖαι τοὺς προσφέρονται, θὰ ἔπρεπε νὰ προσπαθοῦν νὰ προγραμματίσουν τὴν διάθεσίν των, ἐν συναρτήσει πρὸς μίαν γενικὴν ἄποψιν τῶν κατὰ προτεραιότητα ἀναγκῶν τῆς οἰκονομίας των. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἶναι δυσχερὲς νὰ γίνῃ τοῦτο μὲ ἀκρίβειαν, δοθέντος ὅτι ἡ τέχνη τοῦ προγραμματίζειν τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐκπαιδεύσεως, εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς νηπιακὴν ἡλικίαν. Ἐν τούτοις, ὑπάρχει ἐκεῖ ἕνας τομεὺς εἰς τὸν ὁποῖον ὁ κοινὸς νοῦς καὶ ἡ ὑγιὴς ὀργανώσις δύνανται νὰ προσφέρουν μεγάλην βοήθειαν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι ἡ κυβέρνησις δημιουργεῖ μίαν ὑπηρεσίαν τεχνικῆς βοήθειας ἱκανὴν νὰ παράσχῃ μίαν συνολικὴν ἄποψιν τῶν προβλημάτων καὶ νὰ διαπραγματευθῆ μὲ ὄλους τοὺς χορηγούς.